

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

En önskad långsiktig utveckling i norra Bohuslän

Reflektioner och frågeställningar

Diskussionsunderlag på väg mot
en strukturbild för norra Bohuslän

Innehållsförteckning

INLEDNING.....	2
1. BOSTAD OCH BYGGANDE SAMT VATTEN/AVLOPP	3
2. NÄRINGSLIV OCH TURISM.....	5
3.KOMMUNIKATIONER OCH INFRASTRUKTUR.....	7
4. KULTURMILJÖ	9
5. YRKESFISKE OCH VATTENBRUK.....	10
6. JORD- OCH SKOGSBRUK.....	11
7. NATURVÅRD	12
8. STORA OPÅVERKADE OMRÅDEN / TYSTA OMRÅDEN.....	13
9. GEOTEKNIK OCH ÖVERSVÄMNINGSRISKER - KLIMATFÖRÄNDRINGAR.....	14
10. ENERGI - KLIMATFÖRÄNDRINGAR.....	15

Inledning

Reflektioner om kommunernas översiktsplaner

I ”*En önskad långsiktig utveckling i norra Bohuslän – reflektioner och frågeställningar*” har Länsstyrelsen samlat reflektioner och frågeställningar som bedömts som extra viktiga att lyfta efter att ha analyserat *Strömstad, Tanum, Lysekil, Sotenäs* och *Munkedals* aktuella översiktsplaner.

Länsstyrelsen är medveten om att det finns fler viktiga frågeställningar som skulle kunna lyftas, men de frågeställningar och reflektioner som lyfts berör centrala och viktiga tillväxtfaktorer i norra Bohuslän som boende och byggande samt turism och näringslivsutveckling.

Samlade reflektioner och frågeställningar ska ses som ett dialog- och diskussionsunderlag på vägen mot en gemensam strukturbild för norra Bohuslän. Förhoppningen är att reflektionerna, tillsammans med ÖP-analysen, ska väcka eftertanke och vara en katalysator för fortsatta diskussioner kring hur en önskad långsiktig utveckling kan se ut i norra Bohuslän.

Läsanvisning

Texten är uppdelat i samma rubriker som ÖP-analysen. Det innebär att ämnesområdena Boende och byggande samt vatten/avlopp, Näringsliv och turism, Kommunikationer och infrastruktur, Kulturmiljö, Yrkesfiske och vattenbruk, Jord- och skogsbruk, Naturvård, Stora opåverkade områden/tysta områden, Geoteknik och översvämningsrisker samt Energi behandlas var för sig. För varje ämnesområde har ett antal frågeställningar och reflektioner tagits fram. Fokus ligger på boende och byggande samt en utveckling av besöksnäringen.

1. Bostad och byggande samt vatten/avlopp

Attraktiva lägen

- 1) Samtliga kommuner vill erbjuda bostäder i attraktiva lägen. Ofta nämns närheten till havet/vattnet som viktigt för att området ska utgöra ett attraktivt läge. Det kan ses som en något förenklad definition. Finns det inte fler definitioner? Måste ett attraktivt läge nödvändigtvis vara i direkt närhet till havet? Kan man tänka sig att föra en mer aktiv diskussion kring attraktiva lägen och definitioner i översiktsplaneringen? I ett regionalt perspektiv kan det till och med hävdas att även kommunernas inre delar har stor närhet till havet. God tillgänglighet till havet i form av cykelvägar och kollektivtrafik kan vara en möjlig utveckling.

En gräns för attraktiviteten

- 2) Kopplat till attraktivitet kan man fundera över hur mycket bebyggelse ett område (t.ex. kustområdet) tål för att fortfarande vara lika attraktivt. Finns det en brytpunkt, var ligger den? Är brytpunkten när det gäller attraktiviteten för turism/besöksnäringen den samma som för boendet? Det är mycket svåra frågor att besvara i en översiktsplan, men det är ändå där en sådan långsiktig diskussion kan föras och utvecklas till strategier för hur mycket och när bebyggelse får uppföras.

Markkonsumtion inom och utom detaljplan

- 3) Byggande inom planlagt område utgör en del av byggandet i kommunerna. En annan del är byggande utom plan. För en bättre överblick behöver det klargöras hur mycket som byggs inom respektive utom plan (relationen bygglov/detaljplaner vad gäller markkonsumtion). Kommunernas strategier för bebyggelseutvecklingen måste behandla såväl byggande inom som utanför plan. Kan en diskussion kring förhållandet föras i översiktsplanerna? Finns sådan statistik tillgänglig? Om det saknas uppgifter på byggande inom respektive utom plan bör sådan tas fram för att få en bättre överblick på helheten.

Totalt antal bostäder

- 4) Bara två översiktsplaner kvantifierar hur många bostäder som planeras totalt. Vad betyder det att inte alla kommuner har idéer om antal planerade bostäder?

Boendesituationen

- 5) Finns det tillräckliga inventeringar över var folk bor idag? Var bor de åretruntboende respektive säsonsboende? När bor de säsonsboende i kommunen – sommartid eller även vid andra tidpunkter?

VA-problem

- 6) Några av översiktsplaner redovisar områden med VA-problem. Det kunde med fördel göras i samtliga översiktsplaner. Hur stora områden och hur många hushåll har problem med VA i norra Bohuslän? Hur kan ett robust VA-system utvecklas? Översiktsplanerna skulle kunna redogöra bättre för detta.

Tekniska lösningar

- 7) Vilka krav ställer besöksnäringen på tekniska lösningar (t.ex. inom VA-området) och vad får det kosta för kommunerna?

Bostäder - problem med VA

- 8) En kombination av kartskikt med planerade bostäder och områden med VA-problem visar att de i flera fall sammanfaller. Vad betyder det? Betyder nya bostäder att problemen samtidigt kan lösas eller förvärrar det problemen istället? Hur kan konflikten hanteras?

Avloppsreningsverk - bebyggelse

- 9) Flera avloppsreningsverk ligger vid kusten. Nya bostäder kryper allt närmre befintliga avloppsreningsverk. Hur ska de konflikter som uppstår hanteras?

Vattenkvalitet

- 10) Vattenkvaliteten är av central betydelse för besöksnäringen. Hur kan vattenkvaliteten säkras i områden där besökare vistas? Vilka områden har problem med VA-lösningar samtidigt som de attraherar många besökare? Skulle det kunna visas i översiktsplanerna?

Önskad boendeutveckling – önskad besöksnäring

- 11) Hur ser samspelet ut mellan bostadsbyggande och en hållbar utveckling av besöksnäringen? Synergier och/eller konflikter? Hur och var bör byggande ske för att samtidigt bäst gynna utvecklingen av besöksnäringen? Översiktsplanerna skulle kunna innehålla en starkare koppling/diskussion mellan boendeutveckling och en utveckling av besöksnäringen.

2. Näringsliv och turism

Besöksnäringen

- 1) Är det verkligen bäst att behandla turism och friluftsliv i samma andetag? Besöksnäringen diskuteras i viss mån integrerat med övrigt näringsliv i översiktsplanerna. Varför behandlas den inte som övrigt näringsliv? Det är kanske den allra viktigaste näringsgrenen i Norra Bohuslän, ändå är den inte fullt integrerat med övrigt näringsliv. Det är viktigt att fundera över hur kopplingen kan stärkas. Det kan handla om såväl arbetssätt som behandling i översiktsplanering.

Näringslivets struktur

- 2) Hur ser en karta ut som hanterar näringslivets (inklusive besöksnäringen) struktur? Hur ser strukturen ut? Vilka brister och potentialer finns i denna struktur?

Näringslivsinnehåll

- 3) Översiktsplanerna skulle med fördel bättre kunna redovisa näringslivets struktur såväl rumsligt som innehållsmässigt. Det planeras för ett antal verksamhetsområden, men vad är det för typ av verksamheter kommunerna planerar för? Kan näringslivet differentieras i redovisningen på karorna? Handlar det främst om industriverksamhet? Kan man tänka sig att vidga begreppet och även inkludera besöksnäringen i planeringen av verksamheter?

Båt och hav

- 4) Båtlivet är av speciellt intresse för boende och besökare i norra Bohuslän. Kan man tänka sig att lyfta det mer i översiktplaneringen? Kan man tänka sig att fokusera på några större marinor i norra Bohuslän eller ska alla kommuner kunna erbjuda stora hamnar och marinor? Hur kan hantera efterfrågan och båtplatsköerna? Kan båtöerna symboliseras på ett bra sätt i översiktsplanerna? Båtar tar mark i anspråk vintertid - var finns platser för vinterförvaring av båtar?

Kartläggning av hamnar

- 5) I den strategiska planen för besöksnäringen står det att en gemensam kartläggning av bl.a. hamnar ska tas fram.

Sjöbodar

- 6) Det har tagits fram sjöbodspolicys i en del av kommunerna. Idag lyser sjöbodarna med sin frånvaro i översiktsplanerna. Sjöbodspolicys bör kunna integreras och lyftas mer i översiktsplanerna.

Fler aktiviteter

- 7) Ett antal aktiviteter och anläggningar lyfts i översiktsplanerna inom området friluftsliv och turism. Finns det fler aktiviteter och anläggningar som kan redovisas och diskuteras i översiktsplanerna?

De olika aktiviteter som syns på kartorna är relativt begränsade och ger ingen fullständig bild över besöksnäringen. Var finns besöksnäringen respektive friluftslivet? Synen på turismen som näringsgren är begränsat i översiktsplanerna.

Reservation av mark

- 8) Tre av fem kommuner har i översiktsplanerna reserverat mark för turism och friluftslivets framtida behov. Vad betyder det att inte alla kommuner har gjort det?

Stark koncentration till kustzonen

- 9) Kartbilden visar en stark koncentration av befintliga och planerade anläggningar/platser för turism till kustzonen. Finns det ett tak för hur mycket turism som kan lokaliseras till kusten? Går det att planera för en framtida turism på landsbygden i anslutning till tätorter eller befintliga anläggningar?

Restauranger och hotell

- 10) Restauranger och hotell är exempel på verksamheter med direkt koppling till besöksnäringen. De syns inte i översiktsplanerna. Finns det ordentliga kartläggningar tillgängliga? Kan man tänka sig att presentera dessa i översiktsplanerna?

Priset på turism

- 11) Förutom den fysiska planeringen av besöksnäringen är det viktigt att styra turismen på andra sätt också. Tar man tillräckligt betalt för turismen överallt? Vilka intäkter/kostnader har kommunen för besöksnäringen?

Sätt att illustrera turismen

- 12) Man kan fundera över hur kommunerna bäst illustrerar turismen på översiktsplanernas mark- och vattenanvändningskartor. Redovisningen i de fem översiktsplanerna täcker så skiftande verksamheter som anläggningar för fritidsboende till skjutområden.

Besöksnäringsskator

- 13) Kan man tänka sig rena besöksnäringsskator i översiktsplanerna? Samarbetet mellan kommunernas turistbyråer, näringslivs- och planenheter skulle kunna tydliggöras genom att kopplingar till näringslivsprogram och annat arbete lyfts fram i översiktsplanerna.

Säsongsutjämning

- 14) I den strategiska planen, precis som i några översiktsplaner, poängteras vikten av en utjämning mellan säsonger. Hur löser man det och vilket rumsligt utfall ger det? Går det att på karta symbolisera besöksstryckets variation över året?

3. Kommunikationer och infrastruktur

Omställning till dagens transportbehov

- 1) Kustsamhällena i norra Bohuslän har ett svårt utgångsläge, då vägnätet utvecklades i ett annat samhälle än dagens, då fokus var vattenvägar och fisket. Behovet av snabba och mångtaliga transporter på väg var mindre. En övergripande fråga för kommunikation och infrastrukturen i norra Bohuslän är därför hur man ska hantera omställningen till dagens transportbehov? Finns det strategier för hur de här mer övergripande strukturfrågorna ska hanteras i kommunerna? Hur kan dessa strategier arbetas in i översiktsplaneringen?

Bebyggelseutveckling i samklang med infrastruktur

- 2) Området bebyggs i snabb takt och det är viktigt att ny bebyggelse kopplas till och utvecklas parallellt med infrastruktur och kommunikation.

Utgångspunkt för planeringen

- 3) Det är inte alltid klart vilken utgångspunkt kommunerna har när de i översiktsplanerna behandlar kommunikationer. Ser man sig som boendeort och vägarna krävs för att nå andra arbetsmarknader? Är det hållbart? Om man ska kunna bo och verka i kustområdet är det kanske bättre att fokusera på näringslivsfrågor för att skapa lokal sysselsättning. Det understryker återigen hur viktigt det är att integrera näringsliv (inkl. besöksnäring) bättre med andra allmänna intressen i översiktsplanerna.

Framkomlighet i kulturmiljö

- 4) Hur hantera dagens transportproblem utan att tillintetgöra det kulturhistoriska sammanhang vägarna är en del av? Framkomlighet kontra kulturmiljö? Snabba och raka vägar kontra ringlande kulturmiljövägar? Det finns en trolig konflikt mellan vägutbyggnad och kulturmiljö. Hur kan konflikten hanteras? Översiktsplaneringen skulle gärna kunna lyfta en sådan diskussion tydligare än vad den gör i aktuella översiktsplaner.

Prioritering av vägsträckor

- 5) I ett par översiktsplaner pekas på vägsträckor som behöver rustas upp, men i alla översiktsplaner är det inte helt tydligt vilka vägar som bör prioriteras. Är alla vägar lika viktiga? Var finns kapacitetsproblemen i norra Bohuslän?

Sjötransporter

- 6) Bör sjötransporterna synas mer i översiktsplanerna än vad den gör idag? Finns det konflikter mellan sjöfartens intressen och besöksnäringens och friluftslivets intressen. Hur hantera eventuella konflikter?

Kollektivtrafik

- 7) Kollektivtrafiken pekas i den strategiska planen ut som ett viktigt område i strävan mot ett hållbart samhälle. Det behöver dock problematiseras mer, t.ex. kräver kollektivtrafik ett resandeunderlag. När och var finns det? Vad betyder kollektivtrafik för en utveckling av besöksnäringen? Är det en nödvändighet eller behövs det inte alls?

Agenda 21

- 8) I det strategiska dokumentet skriver kommunerna i om kollektivtrafik och infrastruktur att all planering ska utgå från Agenda 21. Vad menar man med det? Agenda 21 har i Sverige ofta felaktigt missuppfattats som en ”miljöagenda”. Agenda 21 ska möta såväl miljömässiga som sociala och ekonomiska utmaningar. Det handlar exempelvis om demokrati, jämställdhet och barnperspektiv. Hur ska man hantera dessa frågor i samband med planering av kollektivtrafik och infrastruktur? Och hur kan samhällsekonomiska effekter lyftas upp i den fysiska planeringen?

4. Kulturmiljö

Kulturmiljövårdsprogram

- 1) Ett par av kommunerna hänvisar till relativt gamla kulturmiljövårdsprogram (från 1976 och 1984). Varför finns det inte nyare kulturmiljövårdsprogram? Nyare KMV-program skulle kunna utgöra ett bra underlag för kommande översiktlig planering. Kultur är inte statisk. Kanske finns det kulturmiljöer som inte redovisas i översiktsplanerna, men som skulle kunna redovisas om KMV-program med mera sågs över och uppdaterades.

Riksintresset kulturmiljövård

- 2) Samtliga översiktsplaner redovisar riksintressen för kulturmiljövården, men hur väl stämmer beskrivningen av riksintresset med dagens markanvändning?

Kulturmiljöns betydelse för besöksnäringen

- 3) Kulturmiljön utgör en attraktivitet för besökare, men alla kommuner gör inte i översiktsplanen en tydlig koppling med kulturmiljön och besöksnäringen. Vad betyder det att inte alla kommuner gör det? Hur kan kulturmiljöfrågor och besöksnäringen integreras mer?

Det marina kulturarvet

- 4) Finns det inventeringar och uppgifter om det marina kulturarvet i området? Kan det vara ett nyttigt underlag för översiktsplanering? Går det att utveckla det marina kulturarvet i besöksnäringssyfte?

5. Yrkesfiske och vattenbruk

Yrkesfiskets och besöksnäringen

- 1) Det kan alltså hävdas att det både finns för- och nackdelar med yrkesfisket för turism och friluftslivet. Hur kan konflikten bäst hanteras? Kan konflikten göras till en möjlighet? Exempel på möjligheter finns redan nu genom exempelvis fiskeauktion och havsfiske, kan detta utvecklas? Finns liknande konflikter mellan vattenbruk och turism/friluftsliv som mellan fiske och turism/friluftsliv?

Tydliga ställningstaganden

- 2) Fler och tydligare ställningstaganden kan med fördel formuleras i översiktsplanerna, inte minst på karta. Kan man till exempel tänka sig att markera ut områden där den här konflikten finns och måste hanteras?

6. Jord- och skogsbruk

Exploateringsintrång i jord- och skogsmark

- 1) Flera av kommunerna tar i översiktsplanerna ställning för att exploateringar och ny bebyggelse ska beakta jord- och skogsbrukets intressen. Hur det ska gå till besvaras sällan. Kommunerna skulle i översiktsplanerna gärna kunna föra en djupare diskussion kring mer jord- och skogsmark ska hanteras i relation till exploateringstrycket.

Klassning av åkermark

- 2) En kommun klassar åkermark i tre olika nivåer. Är det något som passar att göra på fler håll?

Jordbruk och besöksnäringen

- 3) I ett par av översiktsplanerna nämns jordbruket, som något som kan kombineras med besöksnäringen. Kan det utvecklas ännu mer i kommunerna? Vilken betydelse har jord- och skogsbruket för attraktiviteten och besöksnäringen i området idag? Synergier och eventuella konflikter? Går det att visa på karta?

7. Naturvård

Naturvårdsintressen som besöksnäringen bygger på

- 1) Länsstyrelsen kan konstatera en stor variation i hur naturvårdsintressen redovisas i översiktsplanerna. Minsta gemensamma nämnare på kartorna är redovisningen av områden av riksintresse för naturvård. För en bättre bild av "kapitalet" (naturen) som besöksnäringen till stor del bygger på borde redovisningen av naturvårdsintressena i flera översiktsplaner kunna fördjupas. Kanske finns det fler planeringsunderlag i kommunerna som skulle kunna arbetas in i översiktsplanerna.

Riksintresse för naturvård

- 2) Att Norra Bohuslän till stora delar är utpekad som ett område av riksintresse bör ses som en stor tillgång. Hur kan kommunerna på bästa sätt förvalta och ta tillvara denna tillgång?

8. Stora opåverkade områden / tysta områden

Samstämmighet i redovisningen

- 1) Områden utpekade som stora opåverkade områden i översiktsplanerna sammanfaller på bra sätt i kommunernas översiktsplaner. Det stora området i nordost rör tre kommuner, men ser på kartan ut att vara en enda enhet. Det indikerar hur väl kommunövergripande strukturer kan skapas i framtida strukturbild för norra Bohuslän.

Tysta områden

- 2) I takt med exploatering och ökat tryck i området finns en risk att tysta områden blir alltmer sällsynta. Kan fler kommuner tänka sig att i översiktsplaneringen peka ut områden som bör vara tysta?

Utveckling av besöksnäringen

- 3) Hur kombinerar man besöksnäringen med ett bevarande av stora opåverkade och tysta områden. Hur bör dessa områden hanteras i kommunernas turismpolitik? Kan man i översiktsplanerna styra användningen av områdena med någon form av zonerings liknande exempel vi sett inom vindkraft och jordbruk?

9. Geoteknik och översvämningsrisker - klimatförändringar

Översvämningsrisker och besöksnäringen

- 1) I föreliggande ÖP-analys lyfter vi två frågor, geotekniska förutsättningar samt översvämningsrisker. Det finns dock många fler frågor som kan och bör diskuteras i kommunernas översiktsplaner med beröring på dessa punkter. Den mest övergripande frågan är klimatförändringen, som inte bara utgör ett hot mot samhällen, näringsliv och turismen i kustområdena utan stigande havstemperaturer utgör också ett hot mot det marina livet. Klimatfrågan är en av de största frågorna idag och bör lyftas upp i kommunernas översiktsplanering framöver. Det är inte minst viktigt för en hållbar utveckling av besöksnäringen och det förändrade mönster klimatet kan innebära.

Ekoturism och andra möjligheter

- 2) Det är lätt att tala mer om konsekvenser än om åtgärder i diskussionen om klimatförändringen. Finns det möjligheter inom turismnäringen att påverka beteende? Är ekoturism något som kan utvecklas vidare i Norra Bohuslän?

Översvämningsrisker och besöksnäringen

- 3) En kommun har slagit fast en lägsta nivå för känsliga byggnadsdelar. Är det ett sätt att gå vidare för alla kommuner? Vilka ytterligare sätt finns att ta till för att minska risken för översvämningsrisker i kustbandet? Vilken betydelse har stigande vattennivåer för besöksnäringen som många gånger är havsanknuten? Kommer det att drabba vissa delar av besöksnäringen mer än andra och om de områdena kan identifieras kan då kommunen styra och planera för det på något sätt för att minska påverkan?

Planering i översvämningshotade områden

- 4) Var planeras för bostäder och verksamheter idag? Finns det tillräckliga kartläggningar över vilka områden som kan påverkas av exempelvis översvämningsrisker och skred? Finns det förorenade områden som kan påverkas av översvämningsrisker och sedan påverka till exempel dricksvattenförsörjningen? Översiktsplanerna bör ses över med avseende på långsiktig markanvändning av översvämningshotade områden.

10. Energi - klimatförändringar

Förnyelsebara energikällor och besöksnäringen

- 1) På energikartan syns att befintliga vindkraftverk sällan ligger i direkt anslutning till de områden för såväl befintliga som planerade anläggningar för turism och friluftsliv som markerats på översiktsplanernas kartor. Eventuell konflikt vindkraft och andra allmänna intressen nämns i ett par översiktsplaner, men hur är det med eventuellt konflikt mellan vindkraftsutbyggnad och turism/besöksnäringen? Finns det en sådan konflikt eller separeras vindkraftverk och besöksnäringen tillräckligt? Vilken förnyelsebar energikälla påverkar besöksnäringen minst? Finns det strategier för att hantera eventuella konflikter i kommunerna?

Energistrategier och besöksnäringen

- 2) I den strategiska planen för besöksnäringen står att en hållbar fysisk planering är en grundläggande del av besöksnäringens tillväxt och utveckling. Det väcker funderingar kring vilken betydelse kommunernas strategier för energi har för besöksnäringen. Finns det en sådan koppling och hur ser den i så fall ut?

Vattenkraftverk

- 3) På energikartan är befintliga vattenkraftverk markerade, men inte i alla kommuner. I några kommuner redovisas vattenkraftverk på karta. Är detta något att ta efter för övriga kommuner.

Nätkapacitet

- 4) Vilken nätkapacitet finns för de bostadsområden och verksamhetsområden som planeras?